

Відкрити
Голова
спеціалізованої
ради
26.133.084
28.04.2025р.
(Л.Хоружий)

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.084 у Київському столичному
університеті імені Бориса Грінченка
доктору педагогічних наук, професору,
завідувачу кафедри освітології та психолого-
педагогічних наук Факультету педагогічної
освіти
Людмилі ХОРУЖІЙ

Рецензія

**Желанової Вікторії В'ячеславівни, доктора педагогічних наук,
професора, професора кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені
Бориса Грінченка на дисертацію Татарко Катерини Олександрівни «Методика
формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на
заняттях сольного співу», поданої на здобуття наукового ступеня доктора
філософії зі спеціальності 011 (Освітні, педагогічні науки)
у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка**

1.Актуальність дисертаційної роботи.

Актуальність поданої дисертації зумовлюються модернізаційними процесами, що відбуваються в сучасній мистецькій освіті. При цьому важливим напрямом вищої мистецької освіти є сольний спів як площина формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів. Проте створення інтегрованої системи вокально-методичної підготовки при домінуванні вузько предметного підходу й застосуванні традиційно консервативних методик залишається актуальною проблемою вищої мистецької освіти. До того ж, при досить широкій представленості в сучасному науковому дискурсі досліджень щодо методики викладання сольного співу, проблема формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу розглядалась лише аспектно. Отже актуальність дисертації Татарко К. О. знаходиться в контексті реалізації науково-теоретичних й практичних потреб у теоретичному обґрунтуванні, впровадженні та експериментальній верифікації методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу та педагогічних умов її впровадження в освітній процес закладів вищої освіти України.

2.Наукова новизна результатів дисертації.

Найбільш суттєвими результатами, що характеризують наукову новизну поданої дисертаційної роботи, є такі: *вперше* визначено поняття «виконавська культура майбутніх артистів-вокалістів»; обґрунтовано структуру виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, що містить мотиваційно-ціннісний, інформаційно-пізнавальний, інтерпретаційно-виконавський, контрольно-рефлексивний компоненти; розроблено критерії (мотиваційно-аксіологічний, інформаційно-когнітивний, творчо-виконавський, оцінно-рефлексійний), показники, рівні (творчий, репродуктивний, адаптивний) сформованості

виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу; обґрунтовано методику, що містить цільовий, методологічний, змістово-процесуальний, результативний блоки; теоретично обґрунтовано та виокремлено педагогічні умови впровадження методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу; *уточнено* сутність та зміст понять «культура», «художня культура», «професійна культура», «виконавська культура», «вокальна культура», «творчість», «інтерпретація», «методика», «метод»; особливості формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу у закладах вищої освіти; *набули подальшого розвитку*: авторські та стандартизовані методики діагностики виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів; форми, методи, технології формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу у закладах вищої освіти.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретичне значення дисертації полягає в обґрунтуванні методологічних засад дослідження, що представлені сукупністю методологічних підходів (системного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного). Методологічний синтез цих підходів створив теоретико-практичну базу дослідження, що дозволила різнобічно розглянути проблему дослідження, визначити загальну логіку наукового пошуку і забезпечити об'єктивність й цілісність аналізу, конкретизувати зазначені методологічні підходи у низці традиційних та інноваційних принципів (систематичності і послідовності, доступності навчання, гуманізму та культуровідповідності, педагогічної підтримки і партнерської взаємодії викладача зі студентами, індивідуалізації, збалансованості розвитку емоційної, інтелектуальної і фізичної сфер особистості, наочності та оптимізації методів використання ІКТ в освітньому процесі, інформаційності навчання, активності, рефлексивності та креативності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці у співавторстві з кандидатом педагогічних наук, доцентом, доцентом кафедри академічного та естрадного вокалу Факультету музичного мистецтва і хореографії, Мережко Ю. В. навчально-методичного комплексу освітнього компоненту «Методика викладання сольного співу (охорона голосу)» для студентів (першого) бакалаврського рівня, який поданий на навчальній платформі Moodle у вигляді електронного навчального курсу під назвою: «Методика викладання сольного співу (охорона голосу) (3 курс, ММ(СС), денна) (бакалавр, денна)». Практичну цінність для фахівців у сфері вокального мистецтва мають програми секвенсори, які можна використовувати в методиці формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, а саме для запису голосу (Movavi Screen Recorder Studio, Audacity, GoldWave, n-TrackStudio), для створення музики (NanoStudio, Ableton, LogicPro, Cubase), що є додатковими електронними ресурсами для використання здобувачами в подальшій професійній діяльності. Подано характеристику онлайн платформ (GoogleMeet, Skype, Zoom, Loom, GoogleClassroom, Moodle) у контексті їх формуваньного потенціалу щодо виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, що можуть бути доцільними для використання під час дистанційного навчання студентів на заняттях сольного співу в закладах вищої освіти України.

Матеріали і результати дисертаційного дослідження можуть бути використані при підготовці бакалаврів музичного мистецтва галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності «Музичне мистецтво», освітньо-професійної програми 025.00.02 «Сольний спів» у процесі написання робочих навчальних програм, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій з питань фахової підготовки майбутніх артистів-вокалістів у закладах вищої освіти. Ресурс авторської методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу може бути використаний для розв'язання широкого кола теоретичних і практичних завдань у процесі фахової, зокрема, вокально-методичної підготовки студентів у закладах вищої освіти.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Презентовані в дисертаційній роботі наукові положення, висновки та практичні рекомендації є обґрунтованими, що підтверджено всебічним аналізом наукових праць з обраної проблеми, а також стратегією експериментальної роботи з діагностики рівня сформованості виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів та логікою її формування у процесі впровадження відповідної методики та умов її реалізації. Отже, сформульовані в дисертації положення, висновки вважаємо належно обґрунтованими. Фактів, що підтверджували б недостовірність поданої в дисертації інформації, не виявлено.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Татарко К. О. розв'язала на достатньо високому науково-методичному рівні поставлені в дисертаційній роботі завдання. Маємо констатувати, що дисертантка володіє методологією наукової діяльності та логікою наукового пошуку. Науковий апарат дослідження сформульовано достатньо коректно, влучно дібрано систему методів дослідження, що уможливило розв'язання поставлених завдань. Авторка здійснила експериментальну верифікацію ефективності методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу та педагогічних умов її впровадження. Результати дослідження засвідчують залучення різноаспектної джерельної бази, зокрема нормативних документів з питань музичної освіти; анкет, контрольних зрізів, проведених із студентами таких закладів вищої освіти, як-от: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка (довідка від 28.05.2024, № 129-н); Мукачівський державний університет (довідка від 09.05.2024, № 996); Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (довідка від 29.02.2024, № 04/684); Український державний університет імені Михайла Драгоманова (довідка від 20.09.2024, № 270).

У процесі виконання наукового дослідження Татарко К. О. опанувала освітню складову, що передбачена освітньо-науковою програмою для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, яка спрямована на формування загальних та спеціальних компетентностей. Відтак, вважаємо, що визначені в дослідженні завдання розв'язано, мети досягнуто, що підтверджує наукову зрілість Татарко К. О.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні теоретичні та практичні положення роботи пройшли апробацію на науково-методичних семінарах професорсько-викладацького складу й аспірантів Київського університету імені Бориса Грінченка (2021 – 2024), Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (2024 – 2025). Обговорення результатів дослідження здійснювалося на засіданнях кафедри музикознавства та музичної освіти, кафедри академічного та естрадного вокалу факультету музичного мистецтва і хореографії, кафедри освітології та психолого-педагогічних наук факультету педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка впродовж 2021 – 2024 рр., Київського столичного університету імені Бориса Грінченка 2024 – 2025 рр. Апробація отриманих результатів дисертаційного дослідження здійснювалася в процесі виступів та обговорень на науково-методичних та науково-практичних заходах різного рівня: *Всеукраїнській науково-практичній конференції – «Актуальні проблеми мистецької освіти і художньої культури»* (2023, 2024, м. Київ); *міжнародних науково-практичних конференціях – «Естетичні засади розвитку педагогічної майстерності викладачів мистецьких дисциплін»* (2022, м. Умань), *«Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки»* (2022, м. Київ), *«Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку»* (2023, м. Гетеборг (Швеція)), *«Мистецька освіта: традиції, сучасність, перспективи»* (2023, м. Кривий Ріг), *«Мистецька освіта ХХІ століття: виклики сьогодення»* (2023, м. Ужгород), *«Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття»* (2023, 2024, м. Київ).

Результати дослідження у повній мірі представлено у 8 одноосібних наукових публікаціях авторки, зокрема: 5 статей опубліковано у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 3 публікації апробаційного характеру, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Структура дисертаційної роботи є обґрунтованою і складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (281 найменування, з них 107 іноземними мовами) та додатків. Відзначимо, що загальні висновки відповідають поставленим дисертанткою завданням. Матеріали, подані у додатках, сприяють повноті сприймання основного тексту. Робота містить 29 таблиць, 2 рисунки. Основний текст дисертації викладено на 192 сторінках, загальний обсяг роботи 292 сторінки.

У першому розділі дослідження «Теоретичні засади дослідження проблеми формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу» дисертантка представляє в табличному форматі напрями дослідження феномену «виконавська культура»; здійснює аспектний аналіз поняття «культура» у контексті розгляду понять «художня культура», «професійна культура», «вокальна культура», «виконавська культура», «вокально-виконавська культура», «вокально-виконавську культуру», «естрадно-виконавська культура».

Ґрунтуючись на результатах здійсненого аналізу, авторка визначає базове поняття дослідження «виконавська культура майбутніх артистів-вокалістів» та

обґрунтовує структуру виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, що містить мотиваційно-ціннісний (ступінь прояву бажання студентів вивчати та виконувати твори високохудожніх зразків і формувати ціннісне ставлення й судження під час ознайомлення з музичними композиціями); інформаційно-пізнавальний (здатність до використання системи професійних знань та застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі вокально-виконавської діяльності); інтерпретаційно-виконавський (прагнення студентів до інтерпретації виконуваного твору); контрольно-рефлексивний (вміння студентів об'єктивно оцінювати власне виконання під час сольного виступу, здатність до самоаналізу результатів професійної діяльності та її коригування) компоненти.

У цьому розділі дисертації на основі зіставно-порівняльного аналізу освітніх програм спеціальності 025 «Музичне мистецтво» в різних ЗВО України окреслено етапи формування виконавської культури, а саме: 1) технічна підготовка; 2) усвідомлення музичного твору, розуміння літературного твору композиції; 3) емоційна виразність; 4) сценічна майстерність; 5) репертуарність. Авторка також обґрунтовує етапи роботи на заняттях сольного співу – ознайомчий, поглиблений, узагальнюючий, демонстрація результатів. Дисертантка презентує програми секвенсори для запису голосу та розкриває їхнє функціональне призначення; характеризує програм секвенсори для створення музики; представляє онлайн платформи для дистанційного навчання; зіставляє особливості формування виконавської культури здобувачів освіти на заняттях з сольного співу під час очного та дистанційного форматів навчання.

Загалом авторка виокремлює три групи особливостей формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів. 1. Особливості індивідуального розвитку особистості (індивідуальна траєкторія розвитку кожного студента, яка охоплює різні аспекти життя студентів: освіта, професійний та особистий розвиток, соціальна інтеграція; використання як очного, так і дистанційного формату навчання, що надає можливість студентам навчатися у будь-який час та зручному для них місці). 2. Особливості фахової підготовки артистів-вокалістів (вивчення різножанрового та різностильового репертуару високохудожньої якості; використання інформаційно-комунікативних технологій). 3. Особливості специфіки вокально-виконавської підготовки артистів-вокалістів (уміння самостійно інтерпретувати музичний твір; майстер-класи, концерти, позааудиторні форми діяльності; взірцевий приклад викладача вокалу; проведення занять на високому методичному рівні).

У другому розділі дисертації «Методика формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу та педагогічні умови її впровадження» обґрунтовано та розроблено методику, що містить цільовий блок, де зафіксовано аспект цілепокладання методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу; методологічний блок, представлений сукупністю наукових підходів (системного, аксіологічного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного) та відповідних принципів (систематичності і послідовності, доступності навчання, гуманізму та культуровідповідності, педагогічної підтримки і партнерської взаємодії викладача зі студентами, індивідуалізації, збалансованості розвитку емоційної,

інтелектуальної і фізичної сфер особистості, наочності та оптимізації методів використання ІКТ в освітньому процесі, інформаційності навчання, активності, рефлексивності та креативності); змістово-процесуальний блок, що містить зміст, форми методи, прийоми формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу та певну етапність (організаційно-мотиваційний, інформаційно-пошуковий, творчо-активізуючий, рефлексійно-аналітичний етапи) цього процесу; результативний блок, що відповідає меті методики й передбачає сформованість виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу.

Суттєвий фрагмент дисертації присвячено теоретичному обґрунтуванню та виокремленню педагогічних умов впровадження методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу, а саме: 1) активізація мотиваційної спрямованості майбутніх артистів-вокалістів на вокальну діяльність; 2) вдосконалення традиційних та впровадження інноваційних методів навчання спрямованих на розширення науково-методичних, вокально-виконавських знань студентів з використанням ІКТ; 3) актуалізація творчого потенціалу та удосконалення музичних здібностей студентів шляхом залучення до концертної практики; 4) організація сприятливого психолого-педагогічного середовища. Є позитивною аргументація взаємодетермінації певних блоків методики з зазначеними умовами.

У третьому розділі дисертації «Дослідно-експериментальна перевірка методики та педагогічних умов формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу» висвітлено логіку експериментальної складової роботи: розроблено критеріальний апарат дослідження, представлений мотиваційно-аксіологічним, інформаційно-когнітивним, творчо-виконавським, оцінно-рефлексивним критеріями з відповідними показниками за творчим, адаптивним, репродуктивним рівнями; розроблено діагностичний інструментарій дослідження рівня сформованості виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів, що містить як стандартизовані (тест «Ціннісні орієнтації» за М. Рокичем), так й авторські (анкета «Уміння об'єктивно оцінювати власне виконання під час сольного виступу, здатність до самоаналізу результатів професійної діяльності та її коригування») методики; висвітлено зміст експериментально-діагностичної та експериментально-формувальної роботи за констатувальним, формувальним, контрольним етапами експерименту.

Авторка експериментально довела ефективність методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу та педагогічних умов її впровадження; встановлено позитивну динаміку рівней сформованості виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів в експериментальних групах у порівнянні з контрольними, що виявилось у збільшенні кількості майбутніх артистів-вокалістів з творчим рівнем, тоді як у студентів контрольної групи не виявлено значних змін, кількість артистів-вокалістів експериментальної групи із адаптивним рівнем сформованості виконавської культури значно зросла, а в контрольній групі студентів не виявлено значних змін; кількість артистів-вокалістів експериментальної групи з

репродуктивним рівнем сформованості виконавської культури зменшилася, у контрольній групі не виявлено значних змін.

Достовірність отриманих результатів перевірено за допомогою статистичного методу – критерію Фішера, що використовується з метою оцінки значущості відмінності дисперсій двох випадкових вибірок, в поданій дисертації – задля порівняння та зіставлення кількісних показників експериментальної та контрольної груп майбутніх артистів-вокалістів.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

У процесі аналізу наукового доробка Татарко К. О. не виявлено фактів недотримання академічної доброчесності. Подана дисертаційна робота перевірена на унікальність тексту за допомогою автоматизованої системи Turnitin Similarity. Коефіцієнт подібності (відсоток схожості з усіма джерелами) склав 11% (довідка бібліотеки Київського столичного університету імені Бориса Грінченка від «28» лютого 2025 р.)

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Татарко К. О., вважаємо за необхідне виокремити деякі дискусійні положення.

9.1. Підрозділ 1.1, заявлений авторкою як «Виконавська культура майбутніх артистів-вокалістів як науково-педагогічна проблема» має дещо хаотичний характер, його зміст присвячений термінологічному аналізу семантичних складників базового поняття дослідження й не дає цілісного уявлення про виконавську культуру майбутніх артистів-вокалістів як науково-педагогічну проблему.

9.2. Авторка дисертації у процесі викладу формувального експерименту подає етапи методики формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів та умови її впровадження суголосно компонентам структури досліджуваного феномену. Варто відзначити необхідність наскрізного представлення рівнів сформованості виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу, а також умов її ефективного формування.

9.3. У процесі презентації змісту формувального експерименту авторка зосередилась переважно на методах, варто було б розкрити і форми, що є доцільними у процесі формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів.

9.4. На нашу думку, потребує посилення аспект візуалізації матеріалу дисертації.

Отже, висловлені зауваження мають дискусійний характер, засвідчують перспективи та відкритість досліджуваної проблеми і не зменшують позитивної оцінки дисертаційної роботи Татарко Катерина Олександрівна.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Вважаємо, що дисертація Татарко Катерини Олександрівни уможливорює констатацію сформованості її здатності студіювати досліджувану проблему, екстраполювати авторські концептуальні положення та своїх попередників у контекст сучасної

вітчизняної музичної освіти, виявляти пріоритетні тенденції у формуванні виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу, що об'єктивно засвідчує її наукову ерудицію та достатньо високий рівень теоретичних знань.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам. Дисертація є самостійною науковою працею, в якій висвітлено авторські ідеї та розробки, що уможливили розв'язання завдань дослідження. Робота містить теоретичні та методичні положення і висновки, обґрунтовані, розроблені й сформульовані дисертанткою особисто. Подані в дисертації ідеї, положення чи гіпотези інших авторів мають відповідні посилання і використані з метою підкріплення ідей здобувачки. Більш суттєві результати дослідження викладені у висновках відповідно до завдань дисертації. Загалом текст дисертації відповідає чинним вимогам щодо його оформлення.

Таким чином, дисертаційна робота **«Методика формування виконавської культури майбутніх артистів-вокалістів на заняттях сольного співу»** є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, відповідає чинним вимогам Наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно Наказу МОН України від 31.05.2019 р. №759) і Постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р.), а її авторка Татарко Катерина Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології
та психолого-педагогічних наук
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

В. Желанова

Вікторія ЖЕЛАНОВА

